

Dr. Koltai Jenő

Kresznerics Ferenc jelentőségének kiemelkedő mozzanatai

Előadásom címének meghatározásakor úgy gondoltam, hogy nem a nagy tudós életrajzát akarom elmondani – azt már több ízben megtettem –, illetve a jelenlévők legalább nagy vonalakban ismerik az életpályáját. Inkább az újabb kutatásaimról szeretnék szólni, két szempontot kiemelve: Kresznerics Ferenc korának szellemtörténeti vonatkozásai, és az alsósági római katolikus esperesplébános abban a korban szokatlan ökumenikus nyíltsága.

Bár évtizedek óta ismerem Kresznerics Ferenc nevét, mégis egyre többet kell kutatnom, hogy még átfogóbban láthassam személyének nagyságát.

A nagy tudós nevével és Szótárával először az 1970-es évek elején találkoztam. Akkor 5 évig püspöki levéltáros és könyvtáros voltam. Dr. Géfin Gyula rektor úr, a könyvtár igazgatója azt kérte tőlünk, hogy újra katalogizáljuk a könyvtár állományát. Ekkor került kezembe a dolgozószoba egyik bal oldali polcán a Szótár. Érdeklődve olvastam a belső címlapon, hogy az alsósági esperesplébános milyen jelentős alkotást hozott létre. Belelapozva meglepett, hogy hány nyelven tudott, és milyen sok személytől hozott – gyakran eredeti nyelven – idézetet. Persze akkor még egyáltalán nem gondoltam, hogy hamarosan 6. utóda leszek.

A következő találkozásom Kresznerics Ferencsel 1978-ben történt. Ekkor már Izsákfán voltam plébános, Alsóság szomszédságában. 1979 januárjában Celldömölk ismét város lett, most már Izsákfával együtt. Az avató ünnepségre az izsákfai fiatalokkal együtt készülve nekem a humán kérdések jutottak, többek között Kemenesalja tudós plébánosa. Az életrajzát alaposan meg kellett ismernem, majd tovább folytattam a kutatásokat, mert megtetszett a téma.

Ennek híre ment Celldömölkön is. Így amikor 1993-ban a városi könyvtár felvette Kresznerics Ferenc nevét, Dr. Bellénné Horváth Cecília könyvtárigazgató asszony engem kért fel az avató beszéd megtartására. A következő években mintegy 10 helyen ismertetem tudós elődöm életútját, működését.

2011-ben Kapiller Ferenc, a Vasi Szemle szerkesztőségi tagja hosszú interjút készített velem az újabb kutatásaimról.¹ Itt már bővebben szóltam arról a szellemtörténeti környezetről, amiben Kresznerics Ferenc élt és alkotott. Ezt követően jöttek a jubileumok: 2012-ben ünnepeltük azt, hogy 200 évvel korábban

---

1 Kapiller Ferenc: Hárman a szombathelyi püspökvárból az alsósági plébániára. Dr. Koltai Jenő esperes-plébános, Kresznerics-kutató beszél. In: Vasi Szemle, 2011. 4. sz. pp. 471-490.

Alsóságra került és 180 évvel ezelőtt halt meg. A legjelentősebb az idei esztendő lett. Februárban születésének 250. évfordulóját ültük meg, és erről szólt a nevével fémjelzett, 10. jubileumi anyanyelvi verseny; április 22-én Dr. Veres András akkori megyéspüspökünk felavatta Diénes Tibor szobrászművész remek alkotását a nagy tudós akadémikusról. Tegnap Németh Tibor könyvtárigazgató úr kérésére a róla szóló kiállítást nyithattam meg, most pedig ünnepélyes emlékülésen tiszteleghetünk szellemi és erkölcsi nagysága előtt.

Előjáróban – ha röviden is – idézzük fel életútjának kiemelkedő dátumait és helyszíneit!

Kresznerics Ferenc Iváncon született 1766. február 24-én, a család második gyermekeként. A születés napjában elírás történt az anyakönyvben. Kresznerics Ferenc maga így nyilatkozott egy lapszéli bejegyzésben február 24-ével kapcsolatban: „*Hic dies meus natalis est*”: „*Ez az én születésnapom*”.² Édesapja Kresznerics Ádám Mihály, a község tanítója és jegyzője volt, édesanyja nemes Lóránth Krisztina, a jáki nemzetségből származott. Így a család kisenemesi életvitelt folytatott. – Első tanítója az édesapja volt, aki látva fia tehetségét, a plébánosuk ajánlásával 11 évesen a szombathelyi grammatikai osztályban taníttatta tovább. (Ez a humanitás osztályokkal együtt a későbbi 8 osztályos gimnáziumi képzésnek felelt meg). Mivel 1778-ban gróf Niczky Kristóf tanfelügyelő Szombathelyen a humanitás osztályokat megszüntette, 1780-ban a kis növendék Sopronban tanult tovább, ahol főleg a matematikában tűnt ki.

Kresznerics Ferenc kezdetben nem készült papnak, hanem tanító szeretett volna lenni. A jezsuita, domonkos és ferences paptanárok hatására azonban egyre jobban megérlelődött benne a papi hivatás, mert úgy gondolta, hogy tanítani így is tud. 1785-ben átkerült Pozsonyba, az ottani úgynevezett generális szemináriumba. Ott leérettségizett, és 4 év alatt elvégezte a teológiát. Ekkor már II. József uralkodásának a delelőjén vagyunk, aki az egyes egyházmegyék szemináriumait megszüntette, és a tananyag könnyebb ellenőrzése végett 4 ún. generális – általános – papnevelőt hozott létre Nagy-Magyarországon. Ezek közül az egyik – a dunántúli – volt a pozsonyi. Itt eléggé liberális, jozefinista szellem uralkodott. Kresznerics gondolkodásmódjának kialakulásában nagy szerepe volt nagyműveltségű rektorának, Szabó Endrének, aki a kor legkiválóbb személyiségeivel nem csak levelező, de baráti viszonyban is volt.

Amíg Kresznerics a gimnáziumi évek során elsősorban a matematikában jeleskedett, a szemináriumban a nyelvek tanulása volt rá jellemző. Ebben is nagy ösztönzést kapott rektorától. Teológiai évei alatt tökéletesen elsajátította az általa már ismert latinon kívül az olasz, a francia, a görög, a héber és végül a német nyelvet.

Pozsonyi évei során két nagy jelentőségű műve keletkezett. Még Sopronban kezdte el írni, Pozsonyban folytatta és Alsóságon fejezte be az *Analecta Philologica*

---

2 Ld. erről Pápay József: Kresznerics születése napja. In: Magyar Nyelv, 1908. 3. sz. p. 134.

(*Előtanulmányok*) című gyűjtését. Ez 9 kötetből álló, negyedréteg nagyságú kéziratgyűjtemény, amelyben mindent lejegyzett, ami útjába került.

Ennél is fontosabb a *Magyar Nyelvkönyve*, amely csak kéziratban maradt fenn. E rendszerező művel tulajdonképpen a nagy Szótára alapjait teremtette meg.

Pozsonyban olyan jelentős társai voltak, mint pl. Kultsár István, a későbbi nyelvész és tanártárs, Fejér György, a *Codex Diplomaticus* teológus-történész szerzője.

Kresznerics Ferencet Szombathelyen szentelte pappá Szily János, a város első püspöke. Ennek igazoló – úgynevezett iurisdicció – iratában van egy érdekes kitétel: „*Datum Sabariae, in arce nova eppali die 24. augusti anno Domini 1790.*” – „*Kelt Szombathelyen, az Úr 1790. évében, augusztus 24-én, az új püspökvárban.*” Ez is igazolja a püspökvár elkészültét.

Az ifjú pap életében 3 év káplánság következett. Ezalatt 5 helyen működött: ez bizonyítéka annak, hogy gyenge fizikumú, kolerikus alkat lehetett. A negyedik állomáshelye a szülőfaluja, Ivánc volt, ahol nagy tisztelettel fogadták őt, - az ötödik pedig Zalaegerszeg. Itt feljegyezték róla, hogy szépen zongorázott.

Kresznerics nagy tudásával, szorgalmával felhívta magára püspöke figyelmét. Ő ekkortájt alapította Szombathelyen a Királyi Bölcséleti Lyceumot, - ami algimnáziumnak felelt meg. Ide nevezte ki Szily János Kresznericset a matematika és kapcsolódó tárgyai professzorává 1793. október 9-i dátummal.

Ez nagyon meglepte a fiatal papot. Napokra visszavonult, és klasszikus szépségű, 4 oldalas latin nyelvű levéllel válaszolt püspökének. Ebben főleg azt köszönte meg Szilynek, hogy a professzori kart az egyházmegye kebeléből – *ex gremio dioeceseos* – választotta ki, és nem idegenből hívott ide tanárokat. A következő évben – Szily biztatására, sőt parancsára – megszerezte a filozófiai doktorátust.

Mivel teljesen új volt a Lyceum, ezért nem voltak sem tankönyvek, sem szemléltető eszközök. Kresznerics hamarosan tankönyveket írt, és pár év alatt a tanári fizetéséből mintegy 80 darab szemléltető eszközt vásárolt. Mintegy mellékesen ebben az időben sajátította el a lapp, a perzsa és a török nyelvet is.

A szépen kibontakozó professzori pályáját azonban hamarosan beárnyékolta az ellentét, ami közte és Szily János püspök, illetve közte és a főigazgatók között kialakult.

Szily püspök – Novák Krizosztom főigazgató kérésére – megvádolta Zarka igazgatót. A vádak kettős irányúak voltak: egyrészt a felvilágosodás szellemiségét, másrészt a nevelést kifogásolták. Kresznerics kezdettől fogva megvédte az igazgatót. 1797. április 30-án hosszú levelet írt a püspökének, amelyben – többek között – így érvelt: miért baj az, ha a gyermekeket elsősorban nem szigorral, hanem szeretettel neveljük? Miért baj, ha nem kényszerítjük őket az ismeretek elfogadására, hanem okos tapintattal, gyakorlati észérvekkel igyekszünk őket a tudásra rávezetni?

Kresznerics levele azonban már elkésett, mert Novák Krizosztom főigazgató közben felmentette Zarka igazgatót.

Ebben a részben szeretnék bővebben kitérni arra a szellemi áramlatra, a felvilágosodás és a jozefinizmus légkörére, amelyben Kresznerics Ferenc élt és alkotott. Mindezek nagyon meghatározták egyéniségét, jellemét, tanári működését és későbbi sorsát is.

A felvilágosodás hármasszempontja: *szabadság, egyenlőség, testvériség (liberté, egalité, fraternité)*. Ezek azonban – mint olyan sok más nemes és nagy gondolat – alapjában evangéliumi eredetűek. Jézus hozta meg nekünk a megváltással a lelki szabadságot, ami minden emberre egyenlően vonatkozik, ezért az egyetemes megváltás testvéri közösségbe kapcsol össze minket. Ezért írja Szent Pál apostol is, hogy Krisztusban többé már nincsen zsidó vagy pogány, szabad ember vagy rabszolga, férfi vagy nő, Krisztus Testében, az Egyházban valamennyien összetartozunk. Kresznerics Ferenc mint képzett teológus is ezt így látta, ennek szellemében élt és tanított.

A felvilágosodás és az abból fakadó francia forradalom azonban eltért ettől az iránytól. Voltaire, Robespierre és társai fennhangosan ateizmusa nem csak az istentagadást jelentette, hanem ezzel együtt elvetették a Tízparancsolat erkölcsi törvényeit: az ember a maga ura, azt és úgy tesz, ahogyan akar. S végeredményben ez a logika él tovább a mai liberalizmusban, neoliberalizmusban is! – Amikor a francia forradalom idején elfoglalták a Notre-Dame-ot, a főoltárra egy díványon anyaszült meztelenül egy színésznőt fektettek, ezzel jelezték azt a vadhajtást, amit jó érzésű ember már nem fogadhatott el, - természetesen Kresznerics Ferenc és maga Szily János püspök sem.

Felsőszopori Szily János³ 1735-ben született a Sopron vármegyei Felsőszoporon, nemesi családból. A tehetséges ifjú Rómában a Collegium Germanicum – Hungaricum-ban tanult 9 évig, Róma szellemét szívta magába, ami érződött egész életén és működésén, ezt tehát nem vehetjük rossz néven tőle! Hazaérkezése után gróf Zichy Ferenc püspök udvari papja lett. 40 éves korában már győri segédpüspökké nevezték ki. 1777-ben, amikor Mária Terézia megalapította a Szombathelyi Egyházmegyét, gróf Zichy Ferenc püspökkel együtt csak Szily Jánosra gondoltak, mint az új egyházmegye első főpásztorára. Tanulmányai, neveltetése, egyházi karrierje szinte predesztinálták arra, hogy a felvilágosodásról és a francia forradalomról szinte csak negatívan döntsön és ítélkezzék.

Ennek a kornak másik nagy és meghatározó szellemi iránya a jozefinizmus volt. Nevét Mária Terézia fiáról, a későbbi II. József osztrák császárról és magyarországi apostoli királyról kapta. Ő teljesen másként kormányzott, mint édesanyja. Számára a korona viselése nagyon terhes volt. Nem is viselte egyéb alkalmakkor, csak a megkoronázásakor. (Így lett a „kalapos király”). Sorban jöttek a katolikus egyházzal szembeni intézkedései. Már említettük, hogy az egyes egyházmegyék szemináriumait feloszlatta, és mindössze négy központi, általános

---

3 Róla újabban részletesen: Szily János (1735-1799) Szombathely első püspöke. Szombathely, 1999. 128 p.

papnevelését hagyott meg, amelyekben viszont liberális, jozefinista szellem uralkodott. Hamarosan sok szerzetesrendet is feloszlatozott, mint felesleges intézményeket. Ezek az intézkedései természetesen kiváltották a püspökök, a papok és a hívek ellenállását, sőt ellenszenvét is.

Ugyanakkor a protestáns egyházak felé sok kedvezményt tett. Ők ezért hálaórából a „*Clementissimus Imperator*” („*Legkegyelmesebb Uralkodó*”) és hasonló jelzőkkel illették. 1781. október 29-én kiadta a Türelmi Rendeletét, amely új lehetőségeket biztosított a protestáns vallásgyakorlat terén. Ezt a katolikus püspökök – noha nehéz szívvel – kihirdették. Szily János püspök mély tartalmú pásztorlevéllel fordult a papjaihoz: az új helyzetben különösen fontosnak tartotta, hogy Jézus, a Jó Pásztor lelkületével járjanak az emberek: híveik és a protestáns lelkészek, valamint azok hívei között, türelemmel, kerülve minden erőszakot.

Ennek ellenére erős volt az egyházzsúgodás veszélye II. József birodalmában. Ennek nem a Türelmi Rendelet volt az oka, hanem a sok, katolikus egyház elleni intézkedés.

VI. Pius pápa próbálta diplomáciai úton rendezni a dolgokat, de amikor látta, hogy nem sikerül, merész lépésre szánta el magát: 65 évesen, 1782 február végén elindult Rómából Bécsbe. Egy hónapig tartott az útja. Amikor megérkezett, már nagyhét volt. A húsvéti pápai szentmisét a Stephansdombon pontifikálta, két bíboros volt a diakónusa: Batthyány József esztergomi hercegprímás és Harrasi Herzan Ferenc gróf, koronabíboros, a későbbi második szombathelyi püspök. Egy hónapon keresztül tárgyalta a pápa II. Józseffel, de szinte semmi eredmény nem született. Szily János is hamarosan megérkezett Bécsbe és háromszor személyesen találkozott a pápával. A király azonban nagyon durván bánt vele: kitiltotta Bécsből és Pozsonyból.

Amikor a pápa visszaérkezett a Vatikánba, a bíborosok előtt úgy nyilatkozott, hogy II. József nem eretnek, nem megszállott, csak nagyon-nagyon makacs.

Az, hogy nem lett egyházzsúgodás, egy másik főpapnak is köszönhető. Ő Harrasi Herzan Ferenc gróf bíboros, a Német-Római Birodalom utolsó koronabíborosa (*Protector Germaniae*). Szilyhez hasonlóan 1735-ben született, ő is Rómában tanult, 9 évig osztálytársa volt Szily Jánosnak, nagyon jó barátok lettek. A pápa bécsi tárgyalásain folyamatosan jelen volt, és sajnálta az eredménytelen befejezést. 1783/84 telén II. József hosszabb ideig Rómában tartózkodott, Herzan bíboros vendégeként. Az többször bevitte a vatikáni hivatalokba, és a beható tárgyalások eredményeként mégis csak megszületett a Vatikánnal a konkordátum.

Herzan Ferenc bíboros több uralkodót kiszolgált, akaratuk és tetszésük szerint – II. Józsefet is! –, és ez lett a veszte. Végül kegyvesztetté vált, kissé megöregedve és elszegényedve, 65 évesen kénytelen volt elfogadni a szombathelyi püspökséget.⁴

---

4 Szombathelyi tevékenységéről: Géfin Gyula: Szily János, Herzan Ferenc gróf bíboros, Somogy Lipót és Böle András püspökök élete és működése. In: A Szombathelyi Egyházmegye története. 1. köt. Szombathely, 1929. 526 p.

Összefoglalva: Szily János püspök megtapasztalta a felvilágosodás eltorzulásait, a francia forradalom borzalmait és a jozefinizmus fonákjait. Így nem meglepő, hogy – talán túlbuzgóan – velük kapcsolatban elmarasztaló ítéleteket hozott.

Ugyanakkor Kresznerics Ferenc következetesen kitartott a helyesnek tartott meggyőződése mellett, Zarka igazgató ügyében. Egykori kedves tanítványa, Szilasy János így jellemezte őt: „... *sem hízelve a' körül állásokhoz nem simula; sem kétségbe esve a' viszályoktól nem rettege, azokkal tartván, kiket sem a félelem, sem a remény nem tehet álhatatlan változókká.*”⁵

1804-ben újabb ellentét támadt Kresznerics Ferenc és a vezetői között: nem nyújtotta be a tanmenetét jóváhagyásra. Emiatt Rausch főigazgatóval kenyértörésre került sor: úgy látszott, hogy meg kell válnia szeretett katedrójától. Ekkor mentőötletként jött Medgyesy Somogyi János államtanácsos kérése, aki Izsákfán, a nemesi kúriában született, szolgálataiért grófi címet kapott, és alkancellári minőségben tevékenykedett. Fia, József Bécsben élt, és most azt kérte Kresznericstől, hogy két éven át tanítsa, nevelje őt. Kresznerics örült annak, hogy megmenekült az elküldéstől, de félt is, hogy két év múlva, a megbízatása lejártakor elveszíti a katedróját. Amikor biztosítékot kapott, hogy visszatértekor ott folytathatja, ahol most abbahagyja, szívesen elvállalta a meghívást: ott még gazdagabb, színvonalasabb élet lehetőségei várták, módot talált pl. kódexek, régi pénzek vásárlására.

Amikor 1806-ban visszatért Szombathelyre, így nyilatkozott: „*Cathedram dilexi semper!*” – „*Mindig is szerettem a katedrát!*” Újból nagy lendülettel dolgozott. 1806 és 1808 között a Lyceum falai között tanult gróf Széchényi Ferenc két fia: Pál és István. 1808. január 18-án ő vizsgáztatta le mindkettőt. A ragyogóan sikerült vizsga eredményét, a közelgő reformkor szellemének megfelelően, tegeződő formában így közölte az édesapával: „*Örülj, nagy hazafi, nagy üdökre meg van vetve boldogságod! Bár minden magyar atya sinór-mértékül vehetné ezen remek-nevelést.*”⁶ Más helyütt a magyar nyelv fontosságára hívja fel a nemzeti könyvtár alapítójának figyelmét: „*Fogd pártul a' Magyar Nyelvet is, el hitetvén mind bizonyos igazságot, hogy még a' nyelv él, él a Nemzet is!*”⁷

Az ellentétek Kresznerics és a feljebbvalói között nem enyhültek, sőt még jobban kiéleződtek 1808-ban. Paitner Mihály főigazgató – aki nagyon hiú ember lehetett – kötelezően előírta, hogy a tanárok kéziratának címlapján ez a latin mondat szerepeljen: „*Cum auctoritate et consensu superioris studiorum directoris*” – „*A tanulmányok főigazgatójának tekintélyével és beleegyezésével*” Ezt egyedül Kresznerics Ferenc tagadta meg, mondván, hogy a Lyceum alapító okiratában ilyen

---

5 Szilasy János: Kresznerics Ferencz élete. In: Tudományos Gyűjtemény, 1832. 8. füz. p. 48.

6 Idézi: Fraknoi Vilmos: Gróf Széchényi Ferencz 1754-1820. Bp. 1902. p. 306.

7 Kresznerics levele Széchényi Ferenchez (levélfogalmazvány): „Feleletem Nagy Méltóságú Gróf Széchényi Ferencznek Levelére (de dto 10a Junii 1807. Pestini)”. Lelőhely: Egyetemi Könyvtár Kézirattár, G 160. 427.

kitétel nem szerepel. Két évig vitáztak egymással, végül 1810. nyarán nem tartotta meg az évvizsgát, az úgynevezett *tentamen publicumot*. Ezzel betelt a pohár, és távoznia kellett a katedrálról, de Isten és a helytartótanács malmai lassan őröltek. 1811-ben kérték perlaki Somogy Lipót püspököt, hogy intézkedjék. Erre egy év múlva került sor, ugyanis 1812. március 31-én nevezte ki a püspök – Medgyesy Somogyi Krisztina izsákfai kegyúrnő prezentálására - az alsósági plébániára. Április 8-án foglalta el hivatalát, és közel 20 esztendőn keresztül volt a hívek gondos pásztora, 10 éven keresztül pedig a Kemenesaljai Esperesi Kerület esperese.

Itt fejezte be főművét, amelynek teljes címe: *Magyar Szótár gyökérrenddel és deákozattal*. Erről azonban nem szólok, mert az utánam következő három tudós előadó ezt nálam sokkal avatottabban meg fogja tenni.

Kresznerics 1832. január 18-án hunyt el Alsóságon, és itt is temették el. Szilasy János 1839-ben egyedi síremléket állíttatott az emlékére: egy kettétört, de mégis égő gyertya a nagy tudós szellemének kialvatlan továbbélését jelenti.

Kresznerics Ferenc nagyságának másik vonása az ökumenikus nyitottsága. Fontos hangsúlyozni, hogy olyan korban gyakorolta ezt, amikor ez egyáltalán nem volt általános és megszokott, mint napjainkban. Ezzel kapcsolatban három személy nevét említem meg, röviden elemezve a kapcsolatukat.

Az első Dukai Takács Judit evangélikus vallású költőnő. Zádor Stettner György (lásd alább!) Dukán mutatta be Kresznerics Ferencnek a fiatal, nagyon tehetséges poetrinát, akiből az idők során a „*magyar Sapho*” lett. Ismeretségük baráti kapcsolattá vált, többször találkoztak, illetve leveleztek egymással. A költőnő önéletrajzában hálás szeretettel emlékezik meg Kresznerics Ferencről, aki szép bibliotékájából olvasás végett több könyvet küldött neki. A tudós nyelvész 1812. január 15-i levelében így nyilatkozott róla: „*Örülök, úgy mond, ez újjonnan támadt Magyar Poetrinának. – A Literaturánk csak úgy virágozhatik, ha azt a’ Szép Nem kedvelli, sőt gyakorollya. – E’ mennyei tűznek sziporkáját kell a’ kellemetes érzésű Dukai szűzben élesztetni, gyakorlással, egy kevés út mutató mellett sokra mehet.*”⁸ S valóban: többször előfordult, hogy a költőnő a verseit először a tudós papnak mutatta be⁹, és nem sértődött meg, ha az belejavított, stilizálta azokat. Éppúgy azonban a tudós pap sem tartotta hozzá méltatlannak, hogy a nála 29 évvel fiatalabb költőnőtől szép kifejezéseket, allegóriákat tanuljon s vegyen át.

A másik kiemelkedő személy Zádor Stettner György. Ő is dukai származású volt, református vallású író, irodalomtörténész, ügyvéd, Vas vármegye képviselője, a pápai református főiskola jogakadémiájának tanára. Mint már említettük, Dukán találkozott Kresznerics Ferencsel, több alkalommal is. Kapcsolatuk igaz barátsággá

---

8 Tóth Péter: „A magyar Saphó”. Dukai Takács Judit (1795-1836) és íróbarátai. In: *Életünk*, 2000. 11-12. sz. p. 1024.

9 Erre bizonyíték a Kresznerics iratai közt talált vers ld. Németh Tibor: Dukai Takács Judit ismeretlen szilveszteri verse. Az 1817-dik Esztendőnek utolsó Estvénjén. In: *Vas Népe*, 1994. 1. sz. (január 3.) p. 8.

kovácsolódott. A tudós pap említette neki, hogy szótára kész, de kiadói támogatók kellenének neki. Ezt a nehéz, de szép terhet református barátja szívesen magára vállalta. Vas vármegye közgyűlésében kérte a képviselőket, hogy bőséges adományaikkal segítsék a könyv megjelenését. Ezt a szótár előszavában név szerint is megköszönte Kresznerics Ferenc neki. Zádor Stettner György egyúttal Vörösmarty Mihálynak is jelezte a könyv kiadásának tervét, aki viszont a Tudományos Gyűjteményben tett közzé felhívást.

A harmadik neves személyiség tehát Vörösmarty Mihály, a Tudós Társaság jegyzője, aki szintén református vallású. Ő is örült annak, hogy segítheti a római katolikus esperesplébános nagy művének megjelentetését. Amikor 1831. február 16-án Kresznerics Ferenc a Tudós Társaság tiszteletbeli tagja lett – az alsópapság tagjai közül, egész Nagy-Magyarországot beleértve, elsőként –, a költőóriás a Tudományos Gyűjteményben többek között így méltatta őt: *„... a' ki ennyit 's késő napjaiig illy fáradhatatlanúl tett, annak hazafiaitól csak köszönetet lehet várnia, és háborítatlan nyugodalmat, melyre életkora, és érdemei méltók!”*¹⁰ Sajnos, a jókívánság nem teljesült: a nagy tudós tizenegy hónap múlva meghalt. Amikor ennek hírért vette Vörösmarty Mihály, ugyancsak a Tudományos Gyűjteményben meleg szavakkal búcsúzott tőle. Szinte atyai barátjára tekintett fel, hiszen ne felejsük el, hogy ő mindössze 32 éves volt ekkor, Kresznerics pedig már 66!

Befejezésül: már említettük, hogy az idei év április 22-én dr. Veres András akkori megyéspüspökünk felavatta Kresznerics Ferenc szobrát. Ennek alkotója Diénes Attila Kossuth-díjas, erdélyi származású szobrászművész, szintén református vallású. Amikor a Nemzeti Kulturális Alaphoz beadta a pályázatát, a színes képeken kívül írásban is indokolnia kellett a művét. Ő többek között így fogalmazott: *„A köztéri alkotás magunk elé idézi Kresznerics Ferenc szerény, jóságos tudós alakját, amint könyvvel, Bibliával a kezében Isten szolgájaként járkált hívei és diákjai körében”*. Azt hiszem, ennél szebben és tömörebben nem is lehetne kifejezni Kresznerics Ferenc nagyságát.

Kresznerics Ferenc közel kétszáz éve az alsósági temetőben nyugszik. Szelleme, lelkiisége, tudása, szorgalma és hajthatatlan jelleme örök példakép legyen számunkra. Szolgálja ezt a mai ünnepi tudományos ülés is!

(Elhangzott 2016. október 15-én a Kresznerics Ferenc születésének 250. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen a Kemenesaljai Művelődési Központ és Könyvtárban.)